

Mart Undrest
Eesti Kalurite Liit
undrest@hotmail.com

Teie 21.09.2020
Meie 06.01.2021 nr 15-1/6445-3

**Vastuskiri Eesti mereala
planeeringu põhilahendusele
esitatud ettepanekutele**

Austatud härra Undrest

Täname Teid Eesti mereala planeeringu eelnõule (põhilahendusele) ja mõjude hindamise aruande eelnõule esitatud seisukohtade eest. Rahandusministeerium teavitas oma 15.10.2020 kirjaga nr 15-1/6445-2, et oluline on oodata ära kogu võimalik sisend ning seejärel koostöös nii mereala planeeringu eksperdimeeskonnaga kui erinevate ametkondadega esitatud ettepanekuid põhjalikult kaaluda ja tasakaalustatud lahendus leida. Teie poolt esitatud seisukohad on läbi kaalutud ja vastame siinkohal Teie kirjas toodule. Vastuste koostamisel on oma panuse andnud mereala planeeringu [ekspertmeeskond](#). Vastuskirja koostades oleme järginud Teie kirja struktuuri.

Punkt 1. *Palume esitada ka traallaevastiku osas „Traalpüügi intensiivsus“ kaardid perioodi 2017-2019 kohta.*

2017. a andmed kajastuvad juba traalpüügi intensiivsuse skeemidel. Antud skeemil kajastatud andmed näitavad pikaajalist trendi, mida lähiaastate andmed ei ole oluliselt muutnud. Maaeluministeerium on Rahandusministeeriumile edastanud andmed ka perioodi 2018-2019 kohta ja nende põhjal täpsustatakse mereplaneeringus välja toodud skeeme.

Punkt 2. *traallaevastiku analüüsi on vaja lisada ka kõigi teiste riikide laevad (LV, LT, DE, SWE, DK, DE, FI).*

Kooskõlas Espoo konventsiooni¹ ja keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seadusega (§ 30) viiakse Eesti mereala planeeringu koostamise raames läbi ka piiriülese koostöö protsess, mille käigus on Läänemere riikidel võimalik planeeringu materjalidega tutvuda ja esitada oma põhjendatud seisukohad-ettepanekud. Piiriülese koostöö raames on naaberriikidele saadetud ka mereala planeeringu kaardikihid, et nad saaksid esitatud materjale detailsemalt läbi töötada. Piiriülese koostöö protsessis on traalpüügi teemat tõstatanud rootslased, paludes täpsustada tuuleenergeetika ja traalpüügi koostoime tingimusi. Valdlikud ministeeriumid (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ja Maaeluministeerium) on hetkel ette valmistamas sektori mõjude analüüsi, et täpsemalt

¹ <https://unece.org/environment-policy/environmental-assessment>

selgitada regionaalseid ja lokaalseid mõjusid traalpüügi ja tuuleenergeetika osas. Seejärel on võimalik mereala planeeringus ka teemat täpsustada. Teiste riikide traallaevastiku andmed ei ole meile kättesaadavad ja seetõttu ei ole võimalik neid analüüsi lisada. Teise riikide huvid on kaitstud läbi piiriülese protsessis osalemise. Ükski riik ei ole esitanud traalpüügi teemal ettepanekuid, mis välistaksid praeguse tuuleenergeetika lahenduse. Soovi korral saab täpsemalt piiriülese protsessi kohta infot mereportaali inglise keelselt lehelt [siit](#).

Punkt 3. *Tuleb läbi viia asukohapõhised koelmuala uuringud projektitasandil ning nendega täpsemate tegevuste kavandamisel arvestada.*

Selgitame, et võimalikke mõjusid merekeskkonnale, sh koelmualadele on käsitletud strateegilisele planeeringule kohases üldistusastmes. Planeeringu ülesanne on suunata Eesti mereala kasutust pikas ajalisel perspektiivis, sätestades aluspõhimõtted ja reeglid erinevate merekasutuste ruumilisele arengule. Planeeringu eesmärk on luua tervikpilt erinevate merekasutuste koostoisest ja leppida kokku Eesti mereala kasutuse ruumilistes põhimõtetes järgmiseks 15 aastaks. Pika-ajaliste suundade ja tervikpildi saavutamiseks üleriigilisel tasandil lähtub mereala planeering riigi huvidest ja riiklikest arengudokumentidest. Kuna eesmärgiks on kogu Eesti mereala tasakaalustatud ruumiline tervikkäsitus riiklikul tasandil, on üldistusaste suur – keskendutakse üldpõhimõtete seadmisele, sh hinnatakse tegevuste põhimõttelist sobivust, ja tegevusi ei kavandata detailideni. Planeeringuga seatavad täpsemad suunised ja tingimused on edaspidi aluseks mereala puudutavatele otsustele, sh hoonestuslubade väljastamisele. Seega peale mereala planeeringu kehtestamist on olemas nii üldpõhimõtted, kui ka selged suunised ja tingimused, kuidas ja milliste eelduste täitmisel tegevusi ruumiliselt kavandada saab.

Mereala planeeringu koostamisel ja selle mõju hindamisel on lähtunud hetkel parimast olemasolevast teadmistest – kaasatud oma ala parimaid spetsialiste, võetud arvesse kogu merealal juba läbiviidud uuringute info (vastavad keskkonnaalased andmekihid), selle alusel koostatud täiendavad analüüsid ja teostatud modelleeringuid, mis laienevad kogu merealale. Mõju hindamisel on hinnangute andmisel täiendavalt tuginetud rahvusvahelisele, teiste riikide praktikale ja teadmistele tuuleparkidega kaasnevatest mõjudest merekeskkonnale.

Kalade koelmualade puhul on lähtunud muuhulgas HELCOM Pan Baltic Scope projekti raames kogutud infost, kus Läänemere äärsete riikide teadlased on olemasolevate andmete põhjal kaardistanud olulisemate kalaliikide tähtsamad elu- ja koelmualad kasutades mudeleid, mis arvestavad erinevate kalaliikide liigispetsiifilisi kriteeriume, nagu soolsus, sügavus, avatus lainetusele, footilise tsooni ulatus, vee läbipaistvus jt. Mudelite alusel koostatud kaardid on valideeritud vastavate liikide ja riikide ekspertide poolt. Avalikustamisel olnud KSH aruande versioonis oli selline skeem esitatud (Joonis 4.2.1-2) Läänemere lesta võimalike kudemisealade kohta. KSH aruande koostamise ajaks ei olnud nimetatud skeemid teiste liikide, nagu räime ja kilu osas veel avalikud, kuid mille info oli ekspertrühmale teada ja seda teadmist arvestati juba aruande koostamisel. Täiendame KSH aruannet selles osas, et arvesse võetud info tuleks paremini esile. Sama infot kalade koelmualade kohta on kasutanud oma mereala planeeringu koostamisel ka meie naaberriigid (nt Läti mereala planeering). Täiendatud infoga saab tutvuda planeeringu põhilahenduse avalikustamisel, mille toimumisest teavitame eraldi ka Teie organisatsiooni.

Nagu mainitud ei ole olnud kaladele oluliste alade määramisel sügavus ainsaks kriteeriumiks, vaid olulist rolli mängisid ka teised, KSH aruandes nimetatud, liigispetsiifilised kriteeriumid. Kalade liigispetsiifilised nõuded kudealade suhtes on suhteliselt hästi dokumenteeritud ja seetõttu on võimalik anda hinnang ka erinevat liiki kalade jaoks tähtsatele aladele. Sügavus

on oluline kriteerium, millest sõltuvad teisedki olulised faktorid nagu kudesubstraadi olemasolu, temperatuur ja soolsus.

Mereala planeeringu üks eesmärk on leida võimalusi mereala uuteks kasutusviisideks lähtudes põhimõttest, et tagada tuleb merekeskkonna hea seisund ja säilimine. Seega aladel, mis on teadaolevalt või seal valitsevate looduslike- ja sügavustingimuste poolest arvatavalt kaladele olulised kui koelmu- ja rändealad, välistati strateegilise keskkonnamõju hindamise käigus ettevaatusprintsipi arvestades meretuuleparkide ja kalakasvanduste rajamine. Ebasoodne mõju kalastikule ja kalandusele oli üheks põhjuseks, miks vastavaid tegevusi ei planeerita ranniku lähedale ja madalamatele merealadele.

Mereplaneeringu koostamist konsulteerinud ekspertide meeskond toob hindamise tulemusena välja, et tuulepargid võivad avaldada kaladele mõju, kuid kindlasti ei ole need mõjud nii suured ja olulised, mis välistaksid tuuleparkide rajamise. Avalduvaid mõjusid tuleb järjepidevalt seirata ja hinnata.

Hoonestusloa keskkonnamõjuhindamise protsessi käigus viiakse eelnevalt läbi kohapealsed uuringud (potentsiaalsete kala koelmualade ja rändeteede osas), et hinnata nende alade tähtsust kaladele. Ettevaatusprintsibiist tulenevalt viiakse uuringud läbi hoolimata sellest, et mereala planeeringu käigus on konkreetset ala peetud potentsiaalselt sobivaks tuulepargi rajamiseks. See põhimõte on tingimusena mereala planeeringus välja toodud, kuid selleks, et tingimus oleks üheselt selge, täpsustatakse KSH aruandes leevendavate meetmete vastavat sõnastust ja planeeringulahenduse seletuskirjas vastavaid tingimusi tuuleparkide kavandamisele hoonestusloa etapis.

Punkt 4. *Hetkel on kaartidel paigas ainult potentsiaalsed kaablikoridorid. Kaablikoridoride mõju rannikuvetes, seal kus kaablid maalt merre suubuvad ei ole uuringutes kajastatud, kuid peaksid olema.*

Kaablikoridoride puhul on planeeringus kuvatud tuuleenergeetika alade põhimõttelised ühenduskoridoride asukohad, kuna tuuleenergeetika teema osas sõltub planeeringu elluviidavus mh tehnovõrkude lahendusest ning seeläbi aitab täita Eesti riigi taastuvenergeetika alaseid eesmärke. Kaablite ja torujuhtmetega seonduv, sh nende täpne asukoht selgub hoonestusloa menetluse käigus, mille läbiviimisel tuleb arvestada ka mereala planeeringus määratud tingimusi.

KSH aruandes on käsitletud energiatootmisel merealal potentsiaalne mõju kalastikule ka läbi ühenduskaablite, mis ehitusfaasis merepõhja süvistatuna pigem lühiajaliselt mõjutavad koelmualasid (kui ka rändeid) analoogselt teiste merepõhja muutvate tegevustega. Seega on tegevuslubade menetluse protsessi raames vajalik ühenduskaablite rajamisega kaasnevate mõjude täpsustamine (kalastiku eksperdi eksperthinnang, kes seab vajadusel täpsema uuringu kohustuse) ja vajadusel kaladele leevendavate meetmete rakendamine (nt süvistamine väljaspool kalade kudeaega).

Elektromagnetlainete mõjude uuringuid on kogu maailmas võrdlemisi vähe läbi viidud ning teadmisi selles osas ei ole palju. Samas valdav osa läbiviidud uuringutest ei näita elektromagnetlainete selget negatiivset mõju elustikule². Tänapäeval kasutatakse merekaablite paigaldamisel alalisvoolu HVDC kaableid, mille puhul on leitud, et maa

² https://www.researchgate.net/publication/270217961_Effect_of_electromagnetic_fields_on_marine_organisms

magnetväli on kordades suurem kui kaabli magnetväli³. Ka teiste riikide mereala planeeringute puhul, nt Saksamaa, Taani, on peetud kaablite rajamisega kaasnevat elektromagneetilist mõju väheoluliseks. Kaablite elektromagnetväljade negatiivse mõju leevendamiseks on kaks võimalust: kaablite matmine mere põhja ja selliste kaablitüüpide (st DC vmt) kasutamine, mille magnetväljade emissioon on nullilähedane. Järelikult on elektromagnetväljaga seotud mõjud ebaolulised või leevendatavad viisil, millega ei kaasne olulist keskkonnamõju. Samuti puudub kaablil oluline ruumiline mõju.

Punkt 5. *Kas antud Eesti mereala planeeringu raames on kusagil Eestis tehtud mingid mööndusi, järeleandmisi või muudatusi plaanides tulenevalt kalandusest? Ehk et kui muudel kaalutlustel (riigikaitsealased, looduskaitsealased, transpordist lähtuvalt) on leitud, et erinevates piirkondades tuuleenergeetika arendusalasid kehtestada planeeringus ei saa, siis kas kusagil Eesti merealadel on ka kalandusest tulenevalt tuuleenergeetika arendusalasid piiratud?*

Tuuleenergeetika aladel oli üheks lähtekohaks sobiv sügavus, millega välistati rannakalanduse jaoks olulised alad ning kalade juurdekasvuks vajalikud koelmualad, mis on samuti üldreeglina madalamates vetes (vt [seletuskirjas](#) skeem nr 5.2.3). Planeeringulahenduses kajastuvad potentsiaalsed tuuleenergeetika alad asuvad sügavamates vetes, vahemikus ca 16-45 m. Meie vetes kudevatest kaladest on potentsiaalselt mõjutatud räim, kelle koelmualad ulatuvad kuni 15 m sügavuseni (sügisräime puhul kuni 25 m) ja Läänemere lest, kelle marja on leitud kõige rohkem ligikaudu 10 m sügavuselt, aga kuni maksimaalselt 27 m sügavuseni (Mikelsaar, 1957 vt raamatust Fishes of Estonia, 2003). Traalpüügipiirkondi ei ole planeeringus seni tuuleenergeetikat välistavate teguritena arvesse võetud, küll aga on analüüsid välja toodud traalpüügile oluliste aladega kattuvuse osakaal esmalt kogu Eesti merealal ning peale piirkondlikke arutelusid eraldi ka Saaremaa lähedal asuvate tuulealade kontekstis. Oleme seda infot detailisemalt tutvustanud ka Teile 24.11.2020 toimunud veebikoosolekul teemal: „Planeeringulahendusega kavandatud tuuleenergeetika alade elluviimise võimalik mõju traalpüügile,“. Täiendavalt oleme küsitlenud nii riigi siseselt kui võimaluste piires ka väliste koostöö võrgustike kaudu arendajate valmisolekut ja teadaolevaid võimalusi tuuleenergeetika ja traalpüügi koostoimeks. Paraku on siin ka välispraktika vähene. Just selle sama teema raames, et saada kohapõhist praktilist teavet, oleme palunud ka teie valdkonna sisendit. Lisaks märgime, et valdkondlikud ministeeriumid (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ja Maaeluministeerium) on ette valmistamas sektori mõjude analüüsi täpsustamiseks regionaalseid ja lokaalseid mõjusid traalpüügi ja tuuleenergeetika osas. Eeldatavalt valmivad mõjude analüüsid selle aasta alguses. Analüüside valmimisel teavitatakse Teid kui huvigruppi ja vajadusel viiakse sisse täiendused planeeringusse ja mõjude hindamise aruandesse.

Punkt 6. *Kas tooksite palun välja piirkonniti erinevalt tuuleenergeetika ja traalpüügi alade kattumusalad? Ehk et Liivi lahe räime traalpüügil, kui suur on kattuvusala? Ja terves*

³ Viide Taani mereala planeeringu KSH-st:

https://www.envir.ee/sites/default/files/KKO/KMH/taani_mereala_planeerimise_ksh_dokument.pdf

uuringu ei käsitleta rohkem võimalust, et „põhimõtteliselt on võimalik traalpüügi toimimine ka tuuleenergeetika alal.“ – kuidas, mis ulatuses, mis piirkonnas jne?

Kattuvused on järgmised: tuuleenergeetika alast nr 1 kattub traalpüügiga 92%, alast nr 2 17%, innovatsioonialast 27%. Kokku oli Maaeluministeeriumi andmetel 2019. a võrreldes kogu Eesti traalpüügi osakaaluga tuulealadega kattuvatel aladel traalpüügi osakaal 7% (ca 3 800 t; kokku püüti 55 000 t). Traalpüügi ja tuuleenergeetika koostoimimise reegleid ei ole täpsemalt planeeringus hetkel välja toodud. Planeeringus arvestati, et tuuleenergeetika alad ei ole traalpüüki välistavad, kuid täpsemad kriteeriumid (nt alade läbimine laevadega, võimalik traalimine jms) on vajalik igakordselt sektoriga hoonestusloa menetluses kokku leppida. Eelmises punktis nimetatud valdkondlike ministeeriumite analüüsid annavad olulise sisendi teema täpsustamiseks ja võimalik on, et ka planeeringulahendus täpsustub ja määratakse lisatingimused.

Punkt 7. *Planeeringus ei ole kajastatud seda, millised piirangud hakkavad edaspidi tuuleenergeetika aladel kehtima. Kas tuulepargist tohib läbi sõita, kas tuulikute vahel tohib traalida?*

Avalikustatud planeeringulahenduses ei ole tuulepargi siseselt tuulikute vahel planeeringuga sätestatud liiklemis- ja traalpüügikeeldu. Traalpüügiga kattuvatel aladel määratud tingimus toob hetkel välja koostöö vajaduse Maaeluministeeriumiga, et detailsed lahendused välja töötada hoonestusloa menetluses. Lähtudes eelpool toodust võib planeeringulahendus täpsustuda (vt ka eelmise punkti vastust).

Punkt 8. *MEREAALA TEGEVUSKAVA: „Eesti mereala olulisemate kalaliikide koelmualade määramine (mudeldamine ja uuringud).“ Jääb arusaamtuks mis on selle punkti sisu? Milline on selle punkti ajagraafik seoses üldise planeeringu protsessiga? Mis mõju ja seoseid omab see tegevuskava sisulise poole pealt Eesti merealade planeeringuga?*

Mereala planeeringu tegevuskava sätestab planeeringu elluviimiseks vajalikud tegevused koos vastutajate ja tähtaegadega. Viidatud punkt teeb ettepaneku mereala planeeringu tegevuskavva lisada täiendav uuringuvajadus. Tegevuskavasse uuringuvajaduste lisamine markeerib mereala planeeringu elluviimiseks vajalikke samme, mida erinevad osapooled on prioriteetseks pidanud. Tegemist on ministeeriumite ülese dokumendiga, mis on mereala planeeringu lisaks ja planeeringu kehtestamisel kinnitab Vabariigi Valitsus ka tegevuskava. Planeeringu tegevuskava on hetkel ministeeriumite vahel arutamisel ja valmib nendega koostöös planeeringu kooskõlastamise käigus, seejärel avalikustatakse tegevuskava koos planeeringuga.

Punkt 9. *Räime ega kilu kudealade, rändeteede ja püügi alade kohta uuringus infot minimaalselt, et mitte öelda üle üldse. Kalanduse poole pealt on antud soovitus liikuda tuuleparkidega sügavamale vette, et vähendada konflikte magevee- ja siirdekaladega. Selle sammuga tekib aga peamine konflikt just pelaagiliste liikide püüdmisel ja kõige sellega, mis neid liike puudutab.*

Vt vastuseid punktidele 3 ja 5.

Punkt 10. *Planeeringuga kaasnev mõju: „Merealade planeering ei näe ette muutusi kalandusega seotud merealadel, mistõttu puuduvad planeeringul otsesed majanduslikud mõjud valdkonnale. Mereala planeeringu elluviimisega ei kaasne otsesest majanduslikku mõju kalandusele. Planeeringuga seatud suunised ja tingimused toetavad kalanduse toimimist.“ KOMMENTAAR: Keeruline on ühegagi nendest väidetest nõustuda. Korreksem oleks*

kirjeldada et mõju on negatiivne, tegevused omavad majanduslikku mõju kalanduse valdkonnale jne.

Mõju hindamises on antud hinnang vaadates kogu Eesti mereala tervikuna. Mõjude hindamise majanduslike mõjude osa toob välja kalanduse majandusliku kasu arvestades kogu Eesti mereala. Lisatud on ka, et mõju võib olla arvestatav ettevõtjatele ehk lokaalselt võivad majanduslikud mõjud olla olulised. Punktis 6 toodud vastuses kajastuv traalpäügi ja tuulealade kattuvuse koondnumber 7% toetab eespool toodud väiteid. Nagu punktis 5 toodud vastuses öeldud, täiendatakse ministriumite mõjuanalüüside valmimisel vajadusel planeeringu ja mõjude hindamise materjale (vt ka punkti 6 vastust).

Punkt 11. *See, et kõik sisulised tegevused on antud küsimustes (uued tegevused merealal, energiatootmine) lükatud tegevusloa protsessi ei ole kindlasti nii oluliste aspektide osas põhjendatud. Viidatud on koelmualade ja kalade rändeteede uuringute puudumisele.*

Paraku on kogu Eesti mereala katvate uute andmete kogumine äärmiselt ressursimahukas ja ajaliselt pikk protsess, mida on Eesti riigile jõukohane läbi viia vajaduse põhiselt. Kalade koelmu- ja rändeuuringud on kallid ja ajamahukad ning ei pruugi ekspertide hinnangul strateegilisel tasandil end sellisena õigustada. Koelmualade väljaselgitamiseks tuleb läbi viia merepõhja uuringud piiratud ajaaknas, sest marja areng kestab enamasti vaid kuni 2 nädalat. Ka marjast koorunud vastsed kanduvad hoovustega laiali lühikese aja jooksul. Kalade rännete uurimise puhul ei ole võimalik räume individuaalselt märgistada sellises koguses, mis võimaldaks suuremaid üldistusi teha. Et hinnata räumeparvede liikumist, tuleks läbi viia pikemajalised akustilised uuringud koos samaaegsete traalpäükidega. Sellised uuringuid teeb Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituut lepingu „Eesti kalandussektori riikliku töökava täitmine 2020-2021. aastatel“ raames, kuid ühekordselt, et hinnata analüütiliselt kalavaru suurust.

Lähtudes eeltoodust kogu Eesti merealal selliste uuringute läbiviimine ei ole põhjendatud. Just seetõttu ongi lähtutud ettevaatusprintsipiist välistades tuuleparkide rajamiseks kaitstavad loodusobjektid, sh Natura alad, madalad merealad ja teadaolevad potentsiaalsed kudealad räumele ja lestale. Hoonestusloa keskkonnamõjuhindamise protsessi käigus viiakse eelnevalt läbi kohapealsed uuringud (potentsiaalsete kala koelmualade ja rändeteede osas), et hinnata nende alade tähtsust kaladele. Uuringud viiakse läbi hoolimata sellest, et mereala planeeringu käigus on seda ala peetud potentsiaalselt sobivaks tuulepargi rajamiseks.

Kuna valdavat osa merealast ei ole seal elavate kalaliikide ja koelmualade suhtes detailselt uuritud, siis on enne potentsiaalselt kalastikku oluliselt mõjutavate tegevuste rakendamist ka siiani vastavatel arendusaladel üldjuhul läbi viidud konkreetsed uuringud. See praktika ei muutu ka mereala planeeringu kehtestamisel, vaid pigem selgineb, kuna vastavad tingimused, sh uuringuvajadused, on mereala planeeringu materjalides üheselt toodud. Detailsed uuringud on kohustusliku tingimusena lisatud järgmisesse, hoonestusloa ja mõjude hindamise etappi. Selles etapis on juba võimalik täpsustada uuritavat ala ja mõjutegureid. Loamenetluse/KMH raames on võimalik igakordselt, arvestades tegevuse iseloomu ja eeldatavaid olulisi mõjusid (sh teada on tegevuse täpsem asukoht ja võimalik tehnoloogiline lahendus), laiendada hinnatavate tegevuste ja mõjude loetelu, mida poleks saanud teha praeguses strateegilise planeerimise faasis. Sõltuvalt uuringutulemustest on võimalik, et nt arendaja poolt soovitud tehnoloogiaga tuulikuid ei saagi sellesse konkreetsesse taotletavasse asukohta rajada, vajalik võib olla teise asukoha otsimine tuuleparkidele potentsiaalselt sobiliku ala sees, nt võib-olla tuleb tuulikuid nihutada sügavamale. Sellist lähenemist võib nimetada ka ehitusele eelnevaks seireks. Seiret jätkatakse ehituse ja hilisemas pargi töötamise faasis. Meile teadaolevalt ei ole katvaid detailseid uuringuid läbi viidud ka teistes Läänemere riikides.

Punkt 12. *Antud protsessi (mereelustiku ja merepõhja uuringute osas) oleks võimalik oluliselt korrektsemalt, põhjalikumalt ning kaasavamalt korraldada, kui kuna „ajaline perspektiiv“ seda ei võimalda, siis seda ei ole ka tehtud. Jääb arusaamatuks kuidas ja miks on olulised põhimõtted antud juhul toodud ajalise perspektiivi ohvriks.*

Selgitame, et võimalikke mõjusid merekeskkonnale, sh merepõhja elukeskkonnale ning kaladele ja koelmualadele on käsitletud strateegilisele planeeringule kohases üldistusastmes. Mereala planeeringu koostamisel ja selle mõju hindamisel on lähtutud hetkel parimast olemasolevast teadmistest – kaasatud oma ala parimaid spetsialiste, võetud arvesse kogu merealal juba läbiviidud uuringute info (vastavad keskkonnaalased andmekihid), selle alusel koostatud täiendavad analüüsid ja teostatud modelleeringuid, mis laienevad kogu merealale. Mõjuhindamisel on hinnangute andmisel tuginetud rahvusvahelisele, teiste riikide praktikale ja teadmistele tuuleparkidega kaasnevatest mõjudest merekeskkonnale.

Direktiivi 2001/42/EÜ (ehk KSH direktiiv) kohaselt peab KSH aruanne sisaldama „põhjendatult nõutavat teavet, võttes arvesse olemasolevaid teadmisi ja hindamismeetodeid, kava või programmi sisu ja üksikasjalikkust, otsuse tegemise etappi ja mil määral saab mitmekordse hindamise vältimiseks teatavaid küsimusi täpsemalt hinnata otsustamise erinevatel tasanditel“.

Mereala planeeringu koostamisel seati eesmärgiks piisavate andmete hankimine. Planeeringu ettevalmistamisel ja selle koostamise ajal viidi läbi mitmete liigirühmade lõikes varasematele välitöödele tuginedes analüüsid (praktikas nimetatuna ka kui uuring). Eesti merealal paiknevate lindude rändekoridoride (2017) ja pesitsusalade (2019) analüüs; Hüljeste leviku ja merekasutuse hinnang ja analüüs (2019) ning osaliselt merealal Saaremaalt lõuna või edela suunas üle mere toimuva nahkhiirte rände uuring (2019). Lisaks on võetud arvesse Mereinstituudi ekspertide poolt varasemalt teostatud töid, nt Eesti mereala mereelupaikade kaardistamise modelleerimise tulemusi (loetelu pole lõplik). Uuringud ja analüüsid on kättesaadavad mereala planeeringu portaalist www.mereala.hendrikson.ee.

Ei saa nõustuda Teie väitega, et planeeringulahenduse koostamisel on üks osa mõjutatavast merekeskkonnast - kalad ja koelmualad - täiesti uurimata ja arvesse võtmata planeeringulahenduse kujundamisel ning toodud ajalise perspektiivi ohvriks. Nagu eespool juba pikemalt selgitatud, siis kalade koelmualade puhul on lähtutud muuhulgas HELCOM Pan Baltic Scope projekti raames kogutud infost. Sama infot kalade koelmualade kohta on kasutanud oma mereala planeeringu koostamisel ka meie naaberriigid (nt kehtestatud Läti mereala planeering).

Mõjude hindamise aruandesse on koondatud nii keskkonnamõju strateegilise hindamise kui täiendavalt läbi viidud sotsiaalsete, kultuuriliste ja majanduslike mõjude hindamise tulemused. Rõhutame, et mõjude hindamise aruanne on terviklik dokument, kus peatükid on omavahel seotud. Aruandes antud hinnanguid tuleb käsitleda konkreetses kontekstis ja teemasid tuleb vaadata koosmõjus. Hinnangute andmisel on selgelt välja toodud informatsioon, millele on tuginetud. Üksikute lausete välja toomine võib anda lõplikest hinnangutest erineva ja eksliku mulje. Olete oma kirjas välja toonud peamiselt kalanduse ja tuuleenergeetikaga seotud mõjud. Rõhutame, et mõjude hindamise eksperdid on koondhinnanguna, vaadeldes ka mõjude kumulatiivsust, jõudnud seisukohale, et strateegilisel tasandil hinnates ei kaasne planeeringu elluviimisega olulisi negatiivseid mõjusid, sh ebasoodsaid mõjusid Natura 2000 aladele. Võimalike lokaalsete mõjude leevendamiseks on planeeringuga seatud arvukaid tingimusi planeeringule järgnevatele tegevuslubade

menetlustele, mille raames tuleb kohustuslikult läbi viia täiendavad uuringud, mille tulemused on omakorda loamenetluses arenduste eelduseks ja sisuliselt ka otsustajatele siduvad. Selline lähenemine tagab mereala planeeringu kehtestamisel mitmetes merikasutuste valdkondades (eelkõige vesiviljelus ja tuuleenergeetika) senise, üksikotsustel ja selge uuringukohustuseta põhineva praktika muutuse.

Mereala planeeringu protsess on ametlikult kestnud ca 3,5 aastat ja selle aja jooksul on läbi viidud arvukaid arutelusid nii ekspertide, ministriumite, ametkondade, erinevate huvirühmade kui ka avalikkusega. Täpsemalt on võimalik protsessi kirjeldusega tutvuda mereplaneeringu seletuskirja lisa nr 3. Senist praktikat on kavas jätkata ka 2021.a planeeringu menetluse raames, tehes koostööd erinevate huvigruppidega.

Vt ka vastust eelmisele punktile.

Punkt 13. *Leiame on selge konflikt selles, mis oli paika pandud „EESTI MEREALA PLANEERINGU LÄHTESEISUKOHAD JA MÕJUDE HINDAMISE VÄLJATÖÖTAMISE KAVATSUSES“ ja selles osas mis lõppdokumentidesse kirja sai. /.../ Leiame et need püstitatud ülesanded on jäetud protsessis täitmata ja hetkel kätte saadavates materjalides ei ole nendele küsimustele vastatud.*

Toote välja erinevaid valdkondlikke aluspõhimõtteid planeeringu lähteseisukohtadest. Juhime tähelepanu, et mereala planeeringu koostamisel on vajalik leida tasakaalustatud lahendus kõigile erinevatele merikasutusviisidele, sh uuskasutustele (tuuleenergeetika ja vesiviljelus).

Lähteseisukohtades mereala planeerimise eesmärgina on selgitatud järgnevat:

Väärtused ja põhimõtted, millest lähtuda Eesti mereala kui avaliku ressursi kasutuse lubamisel on käesoleval ajal kokku leppimata. Merel toimuvad tegevused on täna üldjuhul allutatud valdkondlikule regulatsioonile. Niisiis tehakse otsused mereala kasutamise lubamiseks samuti vaid valdkondlikult (nt hoonestusload, uute laevateede kavandamine või olemasolevate laevateede ümberpaigutamine, kaadamisalade moodustamine vms). Selline lähenemine ei taga mere kui loodus- ja majanduskeskkonna terviklikku käsitlust. Valdkondlikud otsused ei pruugi tagada piisavat teiste valdkondade arenguvajadustega arvestamist ning otsuste tegemisel ei hinnata üldjuhul lühi- ja pikaajalist kumulatiivset mõju keskkonnale (loodus, majandus, sotsiaalne ja kultuuriline). Mereala planeeringul on valdkondade ruumilisi huvisid siduv roll.

Mereala planeerimise eesmärgiks on leppida kokku Eesti mereala kasutuse põhimõtted pikas perspektiivis, et edendada meremajandust ning panustada merekeskkonna hea seisundi saavutamisele ja säilitamisele. Planeeringuga määratakse kindlaks, millistes piirkondades ja millistel tingimustel saab mingeid tegevusi ellu viia.

Mereala planeeringu põhilahenduses on kalandusele seatud järgnevad suunised:

- Säilitada mereala eri piirkondades asuvad kalavarude looduslikuks taastumiseks tähtsad koelmualad (üldistatult esitatud seletuskirja skeemil 5.2.3). Koelmualadeks on lainetuse eest varjatamad alad rannikumeres, eriti Väinameres, samas ka poolsaare otsad (lest), avameremadalikud (sügisräim, lest).
- Säilitada/luua vaba juurdepääs kalastusaladele (rannikupüük ja traalpüük), kalasadamatele ja lossimiskohtadele kalavarude efektiivseks kasutamiseks.

Need suunised on kooskõlas lähteseisukohtades tooduga. Lisaks on kalanduse huvist lähtuvalt seatud mitmeid tingimusi nii vesiviljeluse kui ka tuuleenergeetika arendamisele (vt täpsemalt planeeringu seletuskirja ptk 5.3.1, 5.3.2, 5.6.4). Oluline on leida võimalus kõikide kasutuste

mahutamiseks mereruumi. Paratamatult tähendab see seda, et uued arendused peavad arvestama traditsiooniliste merekasutustega aga ka traditsioonilised valdkonnad peavad uute valdkondade vajadustega kohanema. Planeeringu kohustuseks on saavutada **mereala tasakaalustatud kooskasutus** väga erinevate ja tihti vastandlike tegevuste lõikes ning lähtuvalt Eesti pika-ajalistest eesmärkidest nii keskkonna, sinimajanduse kui kliimamõjude osas. Seega ei ole võimalik ühte või teist kasutust täielikult välistada.

Meie hinnangul on mereala planeeringu erinevad dokumendid kooskõlas nii rahvusvaheliste, riigi siseste raamdokumentidega kui ka omavahelises seoses ning vastuolud puuduvad.

Punkt 14. *Mõjude hindamise aruande eelnõus on mitmeid lõike, mille järeldestega ei ole võimalik sellises sõnastuses nõustuda. "Planeeringulahendus annab ülevaate mereala kasutusvaldkondadest ning esitab suuniseid ja tingimusi iga valdkonna kestlikuks ja teiste kasutustega arvestavaks arenguks. Paljude kasutusvaldkondade puhul (kalandus, vesiviljelus, meretransport, merepääste, reostustõrje, riigipiiri valve, merepõhjas paiknev taristu, mereturism ja rekreatsioon, looduskaitse, merekultuur, riigikaitse, maavarad ja kaadamine) mereala planeering olulisi ruumilisi muudatusi ette ei näe. Neis kasutusvaldkondades on seadusandlus ja merekasutuse praktika juba välja kujunenud. Planeeringu rakendamise järel säilib mereruumis nende kasutusvaldkondade puhul valdavalt olemasolev olukord, seda ka keskkonnamõju osas. Kooskasutuse osas annab nii planeering kui mõjuhindamine soovitusi valdkonna arengute osas läbi suuniste ja tingimuste."*

Väljatoodud lõik selgitab mõjude hindamise metoodikat. Kuna mereala planeering ei käsitle ainult uuskasutusi ja annab suuniseid kõigile valdkondadele, siis on oluline, et mõjude hindamine käsitleks ka neid valdkondi juhul, kui ruumilised muudatused planeeringu rakendamisel võivad esineda. Kuid nt kalanduse suuniseid vaadates ei too need kaasa praeguse olukorra olulist ruumilist muutust, vaid suunised on määratud valdkondlike huvide säilitamiseks. Seega on siinkohal järeldatud, et säilib valdavalt olemasolev olukord. Teiste kasutustega, nt vesiviljelus ja tuuleenergeetika, seotud mõjud on mõjude hindamise aruandes analüüsitud ja välja toodud. Kuna antud lõik tekitab segadust, siis täpsustame sõnastust, et mõte oleks selgelt arusaadav. Täpsustatud materjalid avalikustatakse üheaegselt.

Punkt 15. *Järgnevalt on konkreetselt välja toodud puudused ja nõrkused, millega on võimalik vaid nõustuda: „Mõne uue ja intensiivistuva mereala kasutusviisi puhul, nagu energiatootmine, vesiviljelus ja puhkemajandus on keskkonnamõjude hindamise ja järelhindamise kogemused vähesed. Abiks on kogemused teistelt merealadelt, kuigi Läänemeres on analooge vähe, eriti neid, mis pikema ajalooga. Kaugemate piirkondade kogemustele tuginemist võivad takistada erinevad looduslikud olud.“*

Vt vastust punktidele 3, 11 ja 12.

Punkt 16. *Viitate Pan Baltic Scope projekti tulemustele. Isegi kui see uuring ei ole täielik ja keskendub peaaesjalikult lestale on siin (joonis 4.2.1-2) taaskord tõstatunud selge konflikt koelmute ja energiatootmise alade vahel.*

Vt vastust punktidele 3 ja 11.

Punkt 17. *„Kuna kalad levivad kogu mereala ulatuses, siis on enamikul mereala tegevustel interaktsioone kalastiku ja kalandusega. Paljude traditsiooniliste mereala kasutusviiside puhul on aastate jooksul saavutatud tasakaal ja seadustega fikseeritud, kuidas on lubatud mereala kasutada (sh võimalikult vähe või mitte üldse kalastikku kahjustada) ning vastava ohu korral on sätestatud, kuidas toimub seire ja järelevalve. Sellisteks mereala*

kasutusviisideks on meretransport koos sadamate rajamise ja süvendamisega, kaadamine ja uute kaadamisalade valik, maardlate kasutamine, jt pikkade traditsioonidega mereala kasutusviisid. Nimetatud kasutusviisid koostatava mereala planeeringu järgi oluliselt ei suurene ja seega ei too planeeringu rakendamine kaasa suuremat ning kontrollimatut mõju kalastikule. Nende tegevuste puhul on kõige olulisem jälgida, et kui muudetakse merepõhja, siis arvestatakse seal asuvate võimalike kalade koelmualadega, eriti ohustatud liikide puhul nagu merisiig.“

„Teiseks oluliseks arvestamist vajavaks aspektiks on merepõhja muutmisel tekkiv heljum ja selle levik, mis võib ka manipuleeritavast merealast kaugemal kalamarjale ja vastsetele settides kalade järelkasvu tappa. Seetõttu tuleb merepõhja muutmisel arvestada lisaks vahetult võimalikul koelmualal toimivale ka heljumi levikuga. Selliseks mereala kasutamiseks, mis paiskab kalade kudeperioodil veesambasse olulisel määral heljumit üldiselt keskkonnaluba ei anta.“

Jääb arusaamatuks kuidas kahe eelmise lõiguga planeeringus on plaan arvestada? Kirjeldatakse ohtusid, kuid kuidas antud tegevus reaalselt konkreetset piirkonda või mereala mõjutab selle kohta ei ole midagi. Tegemist on üldise teadusliku jutuga, mis kehtib kogu Lääneremere kohta, kuid seda ei ole võimalik antud hetkel siduda ühegi konkreetse planeeringualaga.

Eesti mereala planeering ja selle mõjude hindamine käsitleb kogu Eesti mereala (v.a Hiiu ja Pärnu mereala planeeringutega kaetud alad) ja seetõttu on oluline, et käsitus kataks ka laiemat pilti. Sellest käsitlusest lähtuvalt on mh mõjude hindamises välja toodud keskkonnameetmed, mida tuleb arvestada, et olulist keskkonnamõju ei esineks. Need keskkonnameetmed kajastuvad mereala planeeringus erinevatele tegevustele sätestatud tingimustena. Nt seletuskirja ptk 5.14 kaadamisele määratud tingimuste näol.

Mereala planeeringu põhilahendus ja selle mõjude hindamine on hetkel täiendamisel avalike arutelude järgselt esitatud ettepanekutest lähtuvalt. Tahame tänada Teid konstruktiivse koostöö eest kalanduse huvigrupi esindamisel ning loodame, et annate oma panuse tuuleenergeetika ja traalpüügi koostoimimise võimaluste analüüsimiseks. Rahandusministeerium saatis Teile 30.11.2020 kirjaga nr 15-1/8367-1 küsimused, millele palusime huvigrupi sisendit. Huvigrupi vastused võivad meie hinnangul anda olulist sisulist täiendust Maaeluministeeriumi ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi poolt koostatavatele sektori mõjude analüüsidele. Need analüüsid baseeruvad riigile teadaolevatel andmetel, kuid ei pruugi kajastada kohalikke teadmisi, olusid ja iseärasusi piisavalt, mistõttu olemegi palunud anda sisend praktikutel, kes piirkonnas ja traalpüügi valdkonnas tegutsevad. Ilma Teie panuseta valmivad analüüsid kättesaadava info põhjal ja ka vajalikud (vahe)otsused protsessis langetatakse nende baasil.

Toome küsimused meeldetuletuseks uuesti välja:

1. Milline on Teie hinnangul tuuleenergeetika arendustega kaasnev võimalik majanduslik mõju traalpüügi sektorile? Tuginedes mh 24.11.2020 kohtumisele, kas oskate välja tuua tuulealade lõikes (võimalusel ka graafiliselt kuvatud infona) traalpüügi sektori jaoks kõige prioriteetsemad alad, millele kasutus peaks eelkõige jääma traalpüügi sektorile? Palun põhjendage oma seisukohti
2. Kas traalpüügi alade nihkumine uutele väljaspool tuuleenergeetika arendusalasid paiknevatele aladele on välistatud - kui, siis millistel põhjustel? Tooge vajadusel ja võimalusel välja sektorile kaasnevad konkreetset mõjud (võimalik ajakulu suurenemine, teekonna pikkusest tingitud majanduslikud mõjud jms).

3. Kas üldse ja millistel tingimustel oleksite valmis traalima tuulikute vahel? Millises ulatuses või juhtudel/põhjustel pelaagilise traalpüügi käigus puutub traalnoot merepõhja? Kas üldse ja kuidas seda on võimalik ka vältida? Vajadusel loetlege tegevuse võimalikud mõjud traalpüügi tehnikale? Millised võiksid olla minimaalsed vahekaugused tuulikute/pargialade vahel, mis tagaksid Teie hinnangul turvalise traalpüügi, sh vajalikud pöörderaadiused erinevates oludes jmt?

Palume küsimustele vastata 2 nädala jooksul, hiljemalt 20.01.2020.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Kaia Sarnet
regionaalvaldkonna asekanstler

Teadmiseks: Maaeluministeerium, Keskkonnaministeerium, Majandus- ja
Kommunikatsiooniministeerium

Triin Lepland 4520521
Triin.Lepland@fin.ee